

TIP FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNDE UYARICI İLAÇLARIN UYGUNSUZ KULLANIMI: STRESLE BAŞA ÇIKMA VE AKADEMİK ÖZ-YETERLİLİK İLE İLİŞKİSİ

Şule Sök Çakıcı¹, Aslıhan Özdemir Yaşaran², Ecem Aydın³, Ahsen Süeda Uçkan⁴, Melike Küçükkarapınar⁵

¹Konya Beyhekim Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı

²Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

³Sağlık Bilimleri Üniversitesi Tıp Fakültesi

⁴Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi

⁵Würzburg Üniversite Hastanesi, Psikiyatri, Psikosomatik ve Psikoterapi Departmanı, Almanya

Giriş: Üniversite öğrencileri arasında metilfenidat ve amfetamin gibi reçeteli uyarıcı ilaçların kötüye kullanımı, özellikle yüksek akademik baskının bulunduğu ortamlarda giderek artan bir sorun haline gelmiştir. Daha önce yapılan çalışmalar, bu davranışın genellikle eğlence amaçlı değil; konsantrasyonu ve akademik başarıyı artırma isteğiyle motive edildiğini göstermektedir. Bu ilaçlar esasen DEHB tedavisinde reçetelenmesine rağmen, tıp ve benzeri rekabetçi alanlarda okuyan öğrencilerde tıbbi olmayan kullanımın arttığı vurgulanmıştır. Bu çalışmada, tıp fakültesi öğrencileri arasında reçetesiz uyarıcı ilaç kullanım yaygınlığının belirlenmesi ve bu kullanımın algılanan stres düzeyi ile akademik öz-yeterlik arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntemler: Tüm çalışma yerel Etik Kurul onayı alınarak (01.09.2022-E.441909) yürütülmüştür. Araştırma, Ankara'daki çeşitli tıp fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerle çevrimiçi olarak yürütülen kesitsel bir anket çalışmasıdır. Katılımcılar demografik veri formunu, Akademik Öz-Yeterlik Ölçeği'ni ve Stresle Başa Çıkma Ölçeği'ni doldurmuştur. Reçetesiz ilaç kullanan ve kullanmayan öğrenciler arasındaki farklar bu ölçekler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Sonuçlar: Toplam 195 öğrenci çalışmaya katılmıştır (%66,2 kadın; yaş ortalaması = 21,86 ± 2,17). Reçetesiz uyarıcı ilaç

kullanımı %8,7 oranında bildirilmiştir. Erkek öğrencilerde reçetesiz kullanım anlamlı olarak daha yüksektir (p = ,016). Reçetesiz ilaç kullanan öğrencilerin akademik planlamaya yönelik öz-yeterlik puanları anlamlı düzeyde daha düşüktür (p = ,038). Diğer öz-yeterlik ve stresle başa çıkma alt ölçeklerinde anlamlı fark olmamakla birlikte düşme eğilimi izlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Bu sonuçlar, uyarıcı ilaç kötüye kullanımının doğrudan akademik başarıyı artırmaktan çok, akademik stresle başa çıkmak için kullanılan uyumsuz bir baş etme stratejisi olabileceğini düşündürmektedir. Daha önceki çalışmalarla paralel olarak, öğrencilerin performans kaygısı ve öz-yeterlik algılarının bu tür riskli davranışlarla yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Tıp öğrencileri arasında uygunsuz uyarıcı ilaç kullanımı, özellikle akademik planlama becerisi gibi alanlarda daha düşük öz-yeterlik ile ilişkilidir. Bu durum, söz konusu ilaçların performansı artırma amacıyla değil, akademik baskıyla başa çıkmakta zorlanan öğrenciler tarafından bir baş etme yolu olarak kullanıldığını düşündürmektedir. Düşük akademik öz-yeterlilikle sağlıklı başa çıkma becerilerinin desteklenmesi ve bilinçlendirme çalışmaları önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uyarıcı ilaç kullanımı, tıp öğrencileri, akademik öz-yeterlilik, stres, metilfenidat